

Rdeči balon Le ballon rouge 3+

Bela griva: divji konj Le cheval sauvage 6+

pedagoško gradivo

avtorice: Živa Jurančič, Petra Slatinšek, dr. Ljubica Marjanovič Umek, Ivana Novak

kazalo

uvodna beseda.....	3
o filmskem dvojčku	3
filmografski podatki.....	3
krajša vsebina.....	4
daljša vsebina.....	5
iz prve roke	8
portret avtorja.....	9

kritike.....	9
Filmski slog v Rdečem balonu in Beli grivi: divjem konju.....	11
Pomen domišljije otrok.....	14
izhodišča za pogovor o filmu	16
glavni liki v filmih	16
prijateljstvo	16
svet odraslih.....	18
objestnost in nasilje.....	18
konec filma	19
dodatne dejavnosti.....	20
pripovedovanje zgodbe, igra.....	20
glasba	20
scenografija in kostumografija	21
zgodbe o prijateljstvu, osamljenosti in domišljiji	22
moj dežnik je lahko balon.....	26
igrajmo se z baloni.....	26

Kinodvor dovoljuje in spodbuja nadaljnjo uporabo gradiva v filmsko-vzgojne namene. Veseli bomo vaših odzivov, poročil o uporabi, konkretnih učnih priprav na film, predlogov in pripomb. Gradivo je oblikovano kot pomoč staršem ali strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Za vse druge uporabe nam pošljite pisno prošnjo na kinobalon@kinodvor.org.

Kolofon | Rdeči balon + Bela griva: divji konj • Gradivo za učitelje in starše Kinobalon •
Avtorice: *Filmski slog v Rdečem balonu in Beli grivi: divjem konju*: Ivana Novak; *Pomen domišljije otrok*: prof. dr. Ljubica Marjanovič Umek; *Izhodišča za pogovor o filmu*: Živa Jurančič; *Dodatne dejavnosti*: Petra Slatinšek • Uredila: Živa Jurančič • Jezikovni pregled: Mojca Hudolin • Slikovno gradivo: Cinemania / arhiv Kinodvora • Izdal v elektronski obliki: Javni zavod Kinodvor, 2013

uvodna beseda

Rdeči balon in **Bela griva: divji konj** sodita med filmske klasike, ki bi ju prav gotovo moral videti vsak otrok. V pedagoškem gradivu odkrivamo, kaj je tisto, kar dela filma brezčasna – tako z vidika filmske govorice kot njune vsebine. Oba namreč ponujata vrsto izhodišč za pogovor z otroki: o prijateljstvu, domišljiji, odnosu med ljudmi in živalmi, o različnih pogledih otrok in odraslih na svet, o objestnosti in nasilju. S prispevkom dr. Ljubice Marjanovič Umek izpostavimo pomen domišljije, ki jo ima ta za razvoj otroka. Čisto na koncu pa ponujamo še nekaj idej in namigov za aktivnosti po ogledu filmov – od branja različnih slikanic in knjig, raziskovanja družinskih fotografij do balonastih »igrarij«, primernih za deževne dni doma, v vrtčevski skupini ali razredu.

o filmskem dvojčku

filmografski podatki

slovenski naslov **Rdeči balon**
izvirni naslov **Le ballon rouge**

država produkcije Francija

leto produkcije 1956

tehnični podatki 35 mm, barvni, brez dialogov, 34 minut

jezik v francoščini s slovenskimi podnapisi

režija in scenarij Albert Lamorisse

fotografija Edmond Séchan

montaža Pierre Gillette

glasba Maurice Leroux

produkcija Michel Pezin

igrajo Pascal Lamorisse, Sabine Lamorisse, Georges Sellier, Vladimir Popov, René Marion, Michel Pezin in otroci iz Pariza

glasba Maurice Leroux

distribucija Demiurg

festivali, nagrade

Zlata palma za najboljši kratki film – Cannes 1956. Oskar za najboljši izvirni scenarij – 1957.
Posebna nagrada BAFTA – 1956. Nagrada francoskih filmskih kritikov za najboljši film –
1956. Educational Film Award – najboljši film desetletja, 1968. LIFFe 2009.

+

slovenski naslov **Bela griva: divji konj**
izvirni naslov **Le cheval sauvage**

režija in scenarij Albert Lamorisse

fotografija Edmond Séchan

montaža Georges Alépée

glasba Maurice Leroux

produkcija Albert Lamorisse

igrajo Alain Emery, Laurent Roche, François Perié, Pascal Lamorisse

distribucija Demiurg

festivali, nagrade

Velika nagrada za najboljši kratki film – Cannes 1953. Nominacija za najboljši dokumentarni
film BAFTA – 1953. Nagrada francoskih filmskih kritikov za najboljši film – 1953.

krajša vsebina

Rdeči balon

Lirična pripoved o dečku Pascalu, ki nekega dne na poti v šolo najde velik rdeč balon. Kaj hitro se izkaže, da ta ni čisto navaden balon, temveč ima svojo voljo in značaj. Kot majhen kužek sledi dečku po mestu in kadar ga kam ne spustijo, pridno počaka zunaj. Nenavadni par vzbuja začudenje pri odraslih in nevoščljivost med vrstniki, ki želijo balon zase. Pascal in njegov rdeči prijatelj se kar nekajkrat znajdeta v težavah, na koncu pa objestnost mladih pretepačev balon pokonča. Takrat k Pascalu priletijo raznobarni baloni iz vseh pariških hiš in dečka ponesejo v nebo.

Bela griva

Po močvirjih francoske pokrajine Camargue se pase čreda divjih konj. Njihov vodja je čudovit žrebec, imenovan Bela griva, ki se nikakor ne pusti ujeti lokalnim pastirjem. Nad Belo grivo se navduši tudi deček Folco in sanja, da ga nekega dne ujame sam. Počasi in vztrajno si pridobiva zaupanje belega žrebca, a pastirji se ne pustijo odgnati kar tako. Belo grivo poskušajo spraviti v past s požiganjem travnatega območja. Pogumni Folco se poda v goreči predel, zavihti na hrbet grivastega prijatelja in skupaj zbežita čez močvirja ter morske sipine, dokler na koncu ne izgineta v morju.

daljša vsebina

Rdeči balon

Deček Pascal nekega jutra na poti v šolo najde rdeč balon, privezan na ulično svetilko. Balon vzame s seboj in se skupaj z njim poskuša vkrcati na avtobus, vendar baloni nanj ne smejo. Pascalu se že mudi v šolo, zato se z balonom v roki poda v dir. Pred vstopom v razred balon izroči hišniku in ga prosi, naj ga ne izpusti. Po koncu šolskega dne se Pascal skupaj z balonom odpravi domov. Ker dežuje in Pascal balona ne želi zmočiti, mimoidoče poprosi, da oba vzamejo pod svoj dežnik. Pot ju vodi po ulicah Pariza, mimo sprevoda policistov na konjih in čez nadvoz železnice. Ko prispeta domov, babica Pascalu ne dovoli obdržati balona in ga spusti skozi okno. Takrat pa se zgodi čarovnija: balon ne odleti, temveč lebdi ob Pascalovem oknu. Deček ga pokliče k sebi in ga spusti nazaj v stanovanje. Naslednji dan se Pascal in Rdeči balon znova skupaj odpravita v šolo. Pred začetkom poti Pascal balonu zabiča, da ga mora ubogati in biti priden. Balon Pascalu na klic res sledi kot psiček, a se mu ne dovoli v celoti podrediti. Na poti do šole se drug drugemu skrivata in drug pred drugim bežita. Na koncu Pascal Rdeči balon le pretenta in ga ujame, skrit za vogalom. Ko ga drži v rokah, ga ošteje, nato pa spet izpusti. Ne nazadnje sta postala prijatelja in med prijatelji vlada zaupanje. Skupaj se odpravita dalje proti šoli. Pascal tokrat vendarle z avtobusom, Rdeči balon pa drvi za njim. Pred šolo ju čaka skupina dečkov, ki se začnejo prerivati za balon. Dečke v šolo prikliče žvižg piščali. Pascal skuša balon ujeti, vendar se ta sam napoti čez šolski zid. Dečkom skuša slediti v razred, kar mu prepreči učitelj. Ujeti ga skuša tudi ravnatelj šole. Balonu se posreči zleteti skozi okno v razred, kjer nastane strašanski nemir. Balon skozi okno pobegne, ravnatelj pa Pascala kazensko zapre. Rdeči balon je zaradi tega vidno vznemirjen in sledi ravnatelju ter se mu celo zaleti v klobuk. Ravnatelj se odpravi po opravkih, balon pa mu ves čas sledi, kot opomin na Pascala, ki še

vedno čaka zaprt v šoli. Ravnatelj dečka naposled le izpusti in ta se z balonom odpravi domov čez boljši trg. Na poti srečata deklico z modrim balonom in balona se kot dva psička pozdravita. Pascal s svojim balonom nadaljuje pot in še preden prispeta do doma, ju v zasedi pričaka skupina otrok. Pascal se poda v dir in izpusti Rdeči balon, ki ga počaka na vrhu stopnic. Tokrat jima je le uspelo srečno priti na varno domov.

Naslednji dan se Pascal z babico odpravi v cerkev, vendar jo z balonom kaj hitro pobriše na potep. Pot ju vodi skozi mesto mimo slaščičarne, kjer si Pascal privošči posladek. Rdeči balon ga čaka zunaj, Pascalovo odsotnost pa izkoristijo dečki iz sosesčine. Balon zgrabijo za vrstico – končno ga imajo zase! Odpeljejo ga na eno izmed zapuščenih dvorišč, kjer se prerivajo zanj. V objestnosti ga nekateri poskušajo zadeti celo s fračo. Pascal išče balon, in ko ga končno zagleda, mu prihiti na pomoč. Z balonom se podata v beg po ozkih ulicah. Za petami jima ves čas sledi skupina fantov, dokler ju ne obkolijo na dvorišču nad mestom. Tokrat balon s fračo tudi zadenejo in Rdeči balon počasi spušča zrak, dokler eden izmed dečkov ne stopi nanj in ga dokončno pokonča. V tistem hipu se ponovno zgodi čarovnija! Iz vseh koncev in krajev Pariza se k Pascalu napotijo baloni najrazličnejših barv. Pascal jih ujame in baloni ga ponesejo visoko v nebo.

Bela griva: divji konj

Po močvirjih pokrajine Camargue na jugu Francije, kjer se Rona izliva v morje, se pase čreda divjih konj. Njihov vodja je čudovit žrebec Bela griva, ponosen in neustrašen, ki se ne pusti ujeti lokalnim pastirjem. Ti nekega dne sklenejo, da ga le ujamejo. Za njim se podajo v dir čez močvirnato pokrajino in ga preženejo v ogrado. Bele griva je divji konj in upira se z vsemi silami. Čeprav ga poskuša z lasom ujeti več pastirjev, je boj težak in Bela griva pobegne. Na ta dan deček Folco prvič zagleda belega žrebca. Skupaj z dedkom in bratcem ter nekaj živalmi živi v močvirnati pokrajini v skromni beli hiši. Ravno se je vrnil z ribolova. Mlajšemu bratcu je prinesel želvo. Ta se je sprva boji, nato pa ga le premaga otroška radovednost in se z njo začne igrati. Čas je za kosilo, po kosilu pa za popoldanski dremež. Folco sloni na dedku, ki mirno šiva ribiško mrežo, in sanja. Sanja o Beli grivi, kako se z njim mirno sprehaja po razmočenih planjavah.

Popoldne se Folco znova odpravi s čolnom naokoli. Pluje po vodnem kanalu, preveri ulov v mrežah, pobere ujete ribe in vrne mrežo na svoje mesto. Takrat zagleda Belo grivo, kako se pase v močvirju. Z mrežo se odpravi proti žrebcu, a mu ta pobegne. Mimo Folca prijahajo pastirji, ponovno na lovu za divjim konjem. V silnem diru eden izmed njih izgubi klobuk. Folco klobuk pobere in se odpravi za njimi. Bela griva napade enega izmed konjev in pastir pade z njega. Deček jih takrat dohiti in vrne klobuk njegovemu lastniku. V navalu jeze pastir zakliče: *»Kdor ujame to zver, jo lahko obdrži.«* Folca zanima, ali to velja tudi zanj? Da, celo zanj. *»Toda prej bodo ribam zrasla krila,«* odvrne pastir. Folca te besede prizadenejo, vendar ne obupa. Poda se v iskanje in Belo grivo najde na paši. Počasi, počasi se mu približuje in tokrat Bela griva ne pobegne. Folco mu okrog vratu vrže laso, takrat pa se divji žrebec poda v dir. Folca vleče čez travnata območja, vodo in blato, dokler se nenadoma ne ustavi. Folco, vidno izčrpan, počasi vstane in se približa Beli grivi. Ta miruje, predal se je dečku, ki ga ljubeče boža po vratu.

Folco Belo grivo odpelje k hiši, kjer ga priveže in nahrani. Mimo s čredo konj spet prijahajo pastirji. Beli grivi je deček všeč, a vseeno se raje pridruži svoji čredi, ki jo pastirji ženejo v ogrado. Namesto Bele grive pa je vodja črede zdaj postal drug žrebec. Za ogrado se med njima vname neusmiljen boj.

Razočarani Folco medtem opravlja manjša opravila okrog hiše, takrat pa zasliši znan rezget. Bela griva se je vrnil, a poškodovan od boja. Folco poskrbi zanj, mu umije rano in jo preveže. Mimo prijahajo pastirji in opazujejo dečka, kako poskuša zajahati Belo grivo. Ta se vznemiri in

pobegne, pastirji pa v dir za njim. Tokrat ga bodo ujeli za vsako ceno – tudi z ognjem! Da bi divjega konja spravili v past, začnejo požigati travo. Dim v daljavi zagleda Folco in steče na pomoč Beli grivi, ki se je že znašel ujet v goreči travi. Folco se zavihti na njegov hrbet in skupaj najdeta izhod.

Folco in Bela griva jahata čez planjave in se podata na lov za zajcem. Folco ga ujame z rokami, a še preden ga uspe speči na ognju, ga pastirji znova prisilijo v beg. Folco in divji konj drvita čez jaso, travnike, gozd, peščene sipine, ob vodi in po njej, ves čas pa jima tesno za petami sledijo pastirji. Na koncu deček in beli žrebec skočita v morje. Za njima se sliši kričanje pastirjev. Folco in Bela griva pa sta že na poti v čudovito deželo, kjer so ljudje in konji prijatelji.

iz prve roke

»Filmske podobe mojega očeta so kot vabilo na pot skozi čas. Cilj je vselej enak, občutiti najpomembnejše, kar nas vodi skozi življenje: čustvo, ljubezen in okus neodvisnosti.«

- Pascal Lamorisse, igralec v obeh filmih

portret avtorja

Albert Lamorisse je bil režiser, scenarist, producent in celo izumitelj družabne igre Risk. Sloves sta mu prinesla prav filma **Rdeči balon** in **Bela griva: divji konj**. Ob kratkih filmih je režiral tudi celovečerne, **Le Voyage en ballon** (1960), **Fifi la plume** (1965), ter dokumentarne: **Djerba** (1947), **Versailles** (1967), **Paris jamais vu** (1967). Umrl je leta 1970 med snemanjem filma **Le Vent des amoureux** v helikopterski nesreči v Iranu (med snemanjem prizorov iz zraka). Film sta dokončala njegova žena in sin leta 1978; nominiran je bil za oskarja za najboljši dokumentarec. Za svoje filme je Albert Lamorisse prejel prek 15 nagrad in nominacij.

kritike

»Kot otrok sem pogrešal dve stvari, ki ju zdaj vidim utelešeni v Lamorissovih filmih: prisotnost ljubečega prijatelja in védenje, da čarobno resnično obstaja v svetu. Otroštvo je na različne načine osredotočeno predvsem na učenje o tem, kako se znajti v svetu okoli nas, in na osmišljanje vsega, kar se zdi veliko, celo ogromno. Kadar imaš posebnega spremljevalca, so te izkušnje bolj obvladljive in manj strašne. Otrokom je svet odraslih pogosto tuj, neprevedljiv, zato čarobno postanejo otrokove leče, skozi katere nedoumljivi svet postane razumljiv (kot se je izrazil Einstein).«

- Brian Selznick, ilustrator, pisatelj, avtor knjige *Hugo Cabret: roman Briana Selznicka v besedi in sliki*

»**Rdeči balon** je redek biser francoske kinematografije, prevzemajoč film s preprosto zgodbo o otroški nedolžnosti in domišljiji, nezaznamovan z lažno sentimentalnostjo. Čeravno gre za kratki film, ki se večinoma izogne dialogom, pa presenetljivo veliko pove o človeški naravi ter najboljše in najslabše v ljudeh prikaže s skrajno ganljivo minimalistično prodornostjo.«

- James Travers, *Toronto Star*

»V **Beli grivi** se izrišeta dva svetova, človeški in otroški. Svet ljudi je vse prej kot čudovit. Gre za svet pohlepa, nasilja in revščine. Otrok sveta ne vidi tako. Vidi lepoto in skrivnostnost, kraj, kjer je skorajda vse mogoče, celo zamisel, da bi se spoprijateljil z najbolj divjim in nasilnim konjem, kar jih je kdorkoli videl. Fantič je simbol izjemne odpornosti, lik, ki stori karkoli, da doseže svoje sanje.«

- Clark Douglas

»Otroke bo filmski dvojček začaral. Odrasli pa, ki bodo prepoznali krhkost lepote v obeh filmih, utegnejo celo jokati.«

- Terrence Rafferty, *The New York Times*

»Oba filma sta fantaziji o pobegu in poklon otroški iznajdljivosti, ustvarjalnosti.«

- Ella Taylor, *The Village Voice*

»Filma sta napolnjena s prosojno sanjavo, ki je bistvo otrokovih vsakodnevnih misli.«

- Joshua Rothkopf, *Time Out New York*

Filmski slog v **Rdečem balonu** in **Beli grivi: divjem konju**

Ivana Novak

Pravljичni **Rdeči balon** in alegorični **Bela griva: divji konj** sta z vidika sloga precej neobičajna in prav zaradi stilističnih prvin, ki oblikujejo njuni nepozabni poetiki, nadvse učinkovita, očarljiva in pretresljiva filma. O nenavadno visokem položaju za kratkometražni deli, namenjeni predvsem otrokom, pričajo že njune nagrade. Poleg zlatih palm za kratki film (**Bela griva**, 1953; **Rdeči balon**, 1956) in velike nagrade v Cannesu (**Bela griva**) je vsestranski avtor, režiser, scenarist in producent obeh filmov Albert Lamorisse prejel oskarja za najboljši izvirni scenarij. S tem je **Rdeči balon** postal edini kratkometražni film s tako visokim priznanjem.

Predvsem **Rdeči balon** je od spočetja v 50. letih prevzemal številne režiserje, med njimi Andreja Tarkovskega, ki je v zgodnjih delih izhajal iz Lamorissove sočutne poetike osamljenega otroka sredi neprijaznega velemesta. Podobna prizadevanja za socialno pravičnost v neizprosni razmerah so bila prisotna v tedanji italijanski kinematografiji neorealizma, figuro otroka v boju z avtoriteto pa najdemo tudi v jugoslovanski otroški mojstrovini **Izguljeni svinčnik** (**Izguljena olovka**, r. Fedor Škubonja, 1960). Oba Lamorissova filma sta zaživela kot del standardne vzgoje v okviru številnih šolskih ustanov in do danes ohranila status temeljnih klasik kinematografije, namenjene mlajšim gledalcem. Kot vsaka otroška klasika imata vendarle univerzalen domet, ki preči medgeneracijske razlike, za kar se imamo zahvaliti Lamorissovem slogu. Navidez preprosti filmski deli se nista umestili le v kanon otroškega filma. Kot izborna dosežka filmske umetnosti sta bila **Rdeči balon** in **Bela griva: divji konj** leta 2007 skupaj restavrirana na 35-milimetrskem filmskem traku, česar danes ne doživi vsak film.

Toda kaj določa Lamorissovo neponovljivo, specifični slog? Začnimo z **Rdečim balonom**, sicer poznejše letnice, a navadno postavljenim pred **Belo grivo**. Skoraj popolna odsotnost dialoga je ključno sredstvo filmskega izražanja in obrača pozornost k elementom, ki v bolj zgovornih filmih ostajajo v ozadju, kar pogosto vodi k temu, da si po filmu zapomnimo le abstrakten potek dogodkov v njem. **Rdeči balon** govori skozi podobo, pogled primora, da prav ta postane prvi in najpozornejši bralec zgodbe. Otroška mojstrovina z glavnim otroškim junakom torej, na drugi strani, »govori« jezika, za katerega bi lahko dejali, da ravno ni v domeni odraslih. Učinek tega antidialoškega pristopa je, da gledalca posrka v otroško razmerje z balonom, vzpostavi občutek bližine in izjemne empatije.

Lamorissov **Rdeči balon** je morda vzorčni primer filma, v katerem podobe evocirajo silovito čustveno vpletenost. Pripoved gradi s fotografijo, ki zadeva izbiro barvne sheme, kontraste, mizansceno – vse to ni le estetski dodatek k zgodbi, ampak temeljni način njenega posredovanja in glavno polje, ki se odpira za razumevanje in interpretacijo. Natančneje, rdeča barva balona, ki se od nikoder spusti v dečkovo življenje sredi sivega, razbarvanega in mrakobnega okoliša tedanjega Pariza, govori o temeljni nezdržljivosti teh dveh svetov. Ta rdeča je pravzaprav bolj rdeča kot v resničnem življenju: film je bil posnet v technicolorju, ki je ponujal edinstveno paleto izredno nasičenih živih barv. Čeprav ustvarjalec neposredno ne pojasni, da gre konkretno za povojni Pariz, ki sta ga prizadeli revščina in malodušje, nam fotografija izdatno sporoča socialno in duševno ekonomijo časa ter prostora, v katerega je zgodba postavljena. Edina živa barva, ki jo režiser v technicolorju izkoristi, je namreč prav barva Rdečega balona.

Bela griva: divji konj ima povsem drugačno barvno shemo, saj je posnet v črno-beli tehniki. Čeprav je bila barvna tehnika tedaj že nekaj let v obtoku, je bila večina filmov še črno-belih in pri Lamorissu ta izbira vendarle ni povsem naključna. V fotografiji ustvari močan kontrast in ima istočasno več funkcij: najbolj neposredno odgovarja prevladujočemu motivu belih konj, značilnih za kamarško regijo, izbira črno-bele sheme, v kateri prevladuje belina, pa tudi asociira veličastnost in sijaj, ko deček skupaj z divjim konjem zapusti svet malomarnega človeštva in se odpravi na pot v neznano.

Kot **Rdeči balon** je tudi **Bela griva** skoraj brez dialoga, le da slišimo metapripoved v off-glasu moškega pripovedovalca. Ta podaja določene interpretacije, zajema notranje občutke protagonista in iz vsevednega položaja spregovori tudi o posebnem razumevanju, ki ga ima film glede svobode. Odsotnost dialoga je v funkciji ustvarjanja mitskega nasprotja: če to v **Rdečem balonu** daje občutek silne intimne, bližine in je naposled mehanizem za vzbujanje gledalčeve empatije, tu evocira divjino tako na strani konjske črede in belega konja kot na strani kavbojev, v marsičem veliko bolj neciviliziranih od črede, ki jo skušajo ukrotiti. Opozoriti gre na Lamorissovo rabo planov, tj. parametrov kadra oziroma velikosti stvari, ki jih kader zajame. Kamera v totalih oziroma splošnih planih snema konjsko čredo v njenem avtohtonem naravnem okolju. Totali zaradi specifičnega geografskega reliefa francoske regije Camargue razprejo pogled na prostrano krajino, ki ji – vsaj v posnetkih morske obale – tako rekoč ne moremo videti konca, in so upodobitev brezmejnne svobode. Film se nagiba k vrnitvi v takšno svobodo, ki je človeška roka ni omadeževala. V razmerju do totalov ima poseben pomen

Lamorissova raba bližnjih in velikih planov divjega konja, ko ga kavboji ujamejo v past. Veliki plan, ki ima v razvoju filmske umetnosti posebno pomembno vlogo, si tu prizadeva vzpostaviti bližnji stik z divjim konjem. Obenem gre za stik, ki se mu divji konj upira. Konjev neposredni pogled v kamero izostri osrednjo poanto te alegorične in tudi mitsko posnete zgodbe o nepomirljivem konfliktu med človekom in živaljo, med sponami in svobodo.

Lamorissovi deli ves čas podpira evokativna in atmosfersko razgibana izvirna orkestralna glasba Mauricea Lerouxa, ki poleg kadriranja in fotografije nadomešča odsotnost dialoga in oba filma iz otroških zgodb povzdiguje v sublimni pravljici. Narativna glasba (glasba kot pripovedovalec) deli zvočno podobo filmov na vodilne motive, ki razločujejo igrivo vzdušje od morečega, brezskrbno od grozečega, deluje pa tudi v svoji negativni obliki. V najbolj dramatičnih sklepnih trenutkih z glasno tišino šele opozori na izjemno vlogo slušnega registra za ustvarjanje dramatične atmosfere. V glasbi so pomembne tudi ali predvsem tišine.

Pomen domišljije otrok

prof. dr. Ljubica Marjanovič Umek, razvojna psihologinja

Otroci, stari približno štiri leta, začenjajo razlikovati med domišljjskim in resničnim svetom. Razumejo, da so nekateri junaki zgolj domišljjski, da se določene stvari lahko zgodijo le v pravljicah, zgodbah ali njihovi lastni predstavi; v domišljjski svet znajo vstopiti takrat, ko ga potrebujejo, prav tako znajo iz njega izstopiti in se vanj ponovno vrniti. Zdi se, da je resnični svet za njih »premajhen«, preveč utesnjen, urejen in uniformen, zato ni presenetljivo, da otroci, ki se sicer v resničnem svetu dobro znajdejo, razumejo socialne odnose, fizikalne zakonitosti, logične povezave ..., iščejo poti, kako svojo sanjavost, močna čustva, nove kombinacije misli in predstav doživeti in izraziti v domišljiji.

Nekateri raziskovalci poudarjajo, da prav domišljija uravnoteži razvoj intelekta in omogoči kasnejšo ustvarjalnost otrok in mladostnikov. Domišljija pripravlja otroke na socialne in miselne izzive, s katerimi se že srečujejo ali se bodo srečevali v vsakdanjem življenju. Zakaj? Ker domišljjski liki, ki so plod otrokove fantazije, ali tisti, ki jih podoživlja, ponujajo številne priložnosti za soočanje s problemi iz resničnega življenja. Pri tem pa lahko socialne in čustvene ter moralne konflikte rešujejo na različne načine, npr. tudi tako, da so pogumni in glavni, čeravno jih je v resnici strah in so osamljeni; tako, da npr. svojih čustev (praviloma neprijetnih) ne potiskajo navznoter, temveč jih izživijo v novi vlogi, v vlogi domišljjskega junaka, ki mu gre dobro ...

Domisljija zaradi svoje spoznavne in socialno spoznavne komponente pomaga otrokom pri razumevanju resničnosti; ima pomembno vlogo pri učenju o ljudeh, dogodkih in odnosih, s katerimi otroci nimajo neposrednih izkušenj. Otroci v domišljiji prevzemajo in podoživljajo različne vloge, ki od njih zahtevajo miselne in govorne obrate oziroma razumevanje, da so lahko miselne predstave drugih junakov o istih stvareh drugačne od njihovih. In kaj se takrat zgodi? Otrok se uči, da so za razumevanje razlikovanja med svojimi mentalnimi stanji in mentalnimi stanji drugih potrebna dodatna pojasnjevanja, argumentiranja, dialogi in pogovori ter preseganje osredotočenja nase in egocentričnega mišljenja. V domišljiji otroci pogosto izražajo predvsem socialna čustva, kot so ljubezen, sovraštvo, sočustvovanje, naklonjenost, veliko je prosocialnega vedenja in rabe metajezika, s katerim opisujejo čustva, misli, namere in želje pravljčnih likov. Vse navedeno pomembno prispeva k bogatenju besednjaka, ki je tudi

bolj raznolik, večji fleksibilnosti in divergentnosti mišljenja ter posledično tudi k večji ustvarjalnosti otrok z bogato domišljijo.

Ker otroci preprosto potrebujejo tudi domišljjski svet ter domišljjske junake in junakinje, je prav, da jim ponudimo različne možnosti, kot so pravljice, lutkovne in druge predstave, filme, ki jih »odpeljejo« v zanje čarobne, nove, »kot da bi« svetove.

izhodišča za pogovor o filmu

glavni liki v filmih

V filmu **Rdeči balon** srečamo dečka Pascala, ki z babico živi v Parizu. Hodi v šolo za dečke, je radoveden, igriv in včasih trmast. Glavni junak filma **Bela griva: divji konj** je bosonogi ribič Folco, ki živi v močvirnati pokrajini na jugu Francije z dedkom in mlajšim bratcem. Od trenutka, ko prvič zagleda belega žrebca, sanja o tem, kako bi se z njim spoprijateljil in ga udomačil, za kar potrebuje veliko mero poguma in odločnosti.

Otroke povprašajmo, kakšna sta glavna junaka. Kakšna je njuna podoba? Sta si na videz podobna ali različna? Kaj pa njune osebnostne značilnosti? Kako bi ju opisali? Kateri od njiju je radoveden, igriv, trmast, odločen, pogumen, ljubeč, skrben ...? Kje in na kakšen način se te značilnosti kažejo v filmu? Sta si v katerih značilnostih dečka podobna? V katerih različna? Kakšna sta njuno okolje in njun vsakdan?

V filmu pa ne nastopata le dečka, glavni vlogi imata tudi Rdeči balon in Bela griva. Rdeči balon namreč ni čisto navaden balon, ima svojo voljo in značaj. Je Pascalov zvesti prijatelj, prav tako igriv, nagajiv in svojeglav. Tudi Bela griva ima svoj značaj. Žrebec je pogumen, borben in se ne pusti udomačiti pastirjem.

Otroke povprašajmo, katere značilnosti balona in Bele grive so opazili v filmu in v katerih prizorih. V katerih značilnostih sta si podobna in v katerih različna? Lahko podobnosti in razlike najdemo tudi med vsemi štirimi junaki? Kaj pa mi? Smo tudi mi podobni likom v filmih? Smo kdaj nagajivi? Kaj pa pogumni?

prijateljstvo

V filmu ne izvemo veliko o obeh dečkih, sklepamo pa lahko, da nimata veliko prijateljev – pravzaprav se zdi, da nimata nikogar, s komer bi se lahko igrala, mu zaupala svoje vsakdanje misli, skrivnosti in težave. Za otroški svet je značilno, da čustva navezanosti niso prisotna le v odnosu do drugih ljudi, temveč so lahko intenzivna tudi v odnosu do igrač, živali in domišljajskih likov. Ta prijateljstva lahko odigrajo pomembno vlogo pri soočanju z vsakdanjim (odraslim) svetom, težavami in stiskami.

V **Rdečem balonu** se prijateljstvo splete med Pascalom in prav posebnim balonom rdeče barve, ki na trenutke spominja na razigranega psička. Na poti v šolo se igrata skrivalnice in se skupaj potepata po mestu. Pascal si balona ne priveže na roko, kot to po navadi storimo z baloni, ki lahko odletijo. Namesto tega mu dovoli prosto letati sem in tja, saj med njima vlada prijateljsko zaupanje. In kot velja med prijatelji, si tudi Pascal in balon priskočita na pomoč, ko se eden izmed njiju znajde v zagati. Tako balon ne da miru ravnatelju, ko ta Pascala v šoli zapre, in tudi Pascal skuša rešiti balon pred nasiljem dečkov iz soseke.

Prav posebna prijatelja sta tudi mladi ribič Folco in Bela griva. Divji konj zaupa dečku, sicer se mu ne bi pustil ujeti. V zameno pa zanj Folco ljubeče skrbi, ga hrani, poskrbi za njegovo rano po boju z drugim žrebcom in mu priskoči na pomoč, ko ga v past ujamejo pastirji.

Z otroki spregovorimo o prijateljstvu med Pascalom in Rdečim balonom ter med Folcom in Belo grivo. Kaj pa mi? Kdo so naši prijatelji? So to le deklice in dečki iz vrtčevske skupine, razreda ali soseke? Kaj pa igrače in domače živali? S kom se radi igramo? Komu zaupamo svoje težave? Kdo nas potolaži, ko nam je hudo ali nas je strah?

svet odraslih

Okolje, v katerem živi Pascal, je sivo in temno – popolno nasprotje živo rdeči barvi njegovega novega prijatelja. Pascal pri odraslih v svoji okolici večkrat naleti na nerazumevanje. Skoraj vsem odraslim balon predstavlja motnjo (nekoliko drugače velja le za hišnika in nekaj mimoidočih) in v njem ne prepoznajo Pascalovega prijatelja. Za dečka pa je njegovo novo prijateljstvo z balonom dragoceno: je njegov tovariš v igri in še pomembnejše – je njegov zaveznik pri premagovanju različnih konfliktnih situacij vsakdana.

Tudi v filmu **Bela griva: divji konj** lahko med mladim ribičem Folcom in svetom odraslih, ki ga predstavljajo pastirji, najdemo nekaj razlik. Medtem ko pastirji Belo grivo poskušajo na silo ujeti in ga udomačiti, Folco k divjemu žrebcu pristopa počasi in z zaupanjem. Čeprav je Folcov pristop na koncu uspešnejši, ga pastirji ne vidijo kot sebi enakega. Pravzaprav se jim zdi popolnoma nemogoče, da bi deček, kot je on, lahko kadarkoli ujel tako divjega konja.

Otroke vprašajmo, kdo od odraslih nastopa v filmih. Se poleg babice in dedka, s katerima živita Pascal in Folco, spomnijo še koga? Kako se do Rdečega balona obnašajo babica, ravnatelj šole, učitelj, hišnik, voznik avtobusa in kako mimoidoči na ulici? Kaj menijo otroci – zakaj? Kakšen odnos imajo pastirji do Bele grive in kako se obnašajo do Folca? Verjamejo, da lahko Folco ujame Belo grivo? Se je tudi njim zgodilo kaj podobnega kot Pascalu – da so želeli svojega prijatelja (igračo ali domačo žival) vzeti nekam s seboj, a jim drugi tega niso dovolili? Zakaj ne? Kako so se ob tem počutili in kaj so storili?

objestnost in nasilje

Pascal nima težav le s svetom odraslih, temveč tudi s svojimi vrstniki. Ti si hočejo na vsak način prisvojiti balon, četudi z nasiljem. Oba lovijo po ozkih ulicah in na koncu balon pokončajo, tako da ga nimajo ne oni in ne Pascal.

Z otroki po filmu spregovorimo o vrstniškem nasilju in objestnosti. Zakaj želijo otroci balon zase? Bi se lahko z njim igrali vsi skupaj? Zakaj da oziroma zakaj ne? Kdaj mi radi delimo stvari in kdaj si jih želimo imeti le zase? Velja to za vse reči enako? Kaj pa prijatelji? Si tudi te kdaj lastimo in jih želimo imeti le zase?

Pastirski lov v Beli grivi je grob. Zakaj si ljudje želijo prisvojiti divje živali? Je prav, da si jih želimo prisvojiti? Smo ljudje večkrat nasilni do živali?

konec filma

Na koncu obeh filmov dečka odideta »nekam drugam«. Pascala baloni ponesejo visoko v nebo nad mesto, Folco in Bela griva pa odideta v čudovito deželo, »kjer so ljudje in konji prijatelji«. Otroke povprašajmo, kako so doživeli konca obeh filmov. Sta srečna ali nesrečna? Zakaj? Kako bi sami nadaljevali zgodbi? Kam odnesejo živo pisani baloni Pascala? Je ta vesel ali žalosten? Morda oboje hkrati? Zakaj? Kaj menijo otroci – se Folco in Bela griva v novi deželi počutita bolje? Zakaj? Kaj pa mi? Smo si tudi mi kdaj želeli pobegniti / odleteti / odplavati kam drugam? Kdaj, kam in zakaj?

dodatne dejavnosti

Klasični filmski deli sta priložnost za spoznavanje osnovnih sestavin filma: zgodbe, igre, fotografije, glasbe, kostumografije, scenografije. Naloge v 20. knjižici v zbirki Kinobalon *Rdeči balon in Bela griva: divji konj* so korak v tej smeri. V razredu jih lahko razširite z dodatnimi dejavnostmi.

pripovedovanje zgodbe, igra

Rdeči balon je skorajda brez dialogov, v **Beli grivi** pa slišimo vsevednega pripovedovalca. Pogovorimo se, kako smo razumeli zgodbo. Kaj vse lahko nadomesti besede, dialog?

Obnovimo potek zgodbe v obeh filmih, lahko tudi s pomočjo fotografij na strani 10 in 11 v knjižici. Ustavimo se pri fotografiji, kjer se srečajo rdeči in modri balon, Pascal in deklica.

Obnovimo prizor njihovega srečanja in si pogledimo posnetek (napovednik filma):

<http://www.youtube.com/watch?v=KorAPe9TV7E>. Otroci naj se razdelijo v skupine po štiri (Pascal, deklica, rdeči in modri balon) in naj prizoru dodajo dialoge. Kaj bi govoril rdeči balon in kaj bi dejala deklica, ko ji modri uide v zrak?

Nato naj si vsaka skupina zamisli svoj prizor iz enega od obeh filmov in ga odigra brez besed. Ostale skupine naj ugibajo, za kateri prizor gre.

glasba

Tudi glasba pripoveduje zgodbo in nadomešča dialoge. V **Beli grivi** daje posameznim likom značaj in pomembno vpliva na razpoloženje prizorov. Včasih je veselo, včasih napeto, spet tretjič strašno. Pogovarjajmo se, katere instrumente smo slišali v filmu. Pomagajmo si z nalogo v knjižici na strani 13. Pogledjmo si prizor iz **Bele grive**, toda brez zvoka:

<http://www.youtube.com/watch?v=Cupfe9QfFRc>. Naredimo glasbeni kviz (dvigujemo roke).

Ob koncu vsake sekvence ustavimo posnetek in vprašajmo otroke, kakšno glasbo slišijo.

Nežno, veselo, strašno, žalostno? Glasujmo, kateri instrumenti so v ospredju. Flavta, bobni, kitara? Če imate dovolj časa, naj otroci v skupinah odigrajo glasbo, kot jo slišijo. Instrumenti so okoli nas. Svinčniki, papirji, kozarci, pomagajmo si tudi z našimi glasovi. Na koncu primerjajmo ugotovitve s posnetkom, ki si ga tokrat oglejmo z zvokom.

Igramo se lahko tudi v obratni smeri. Poslušamo glasbo z zaprtimi očmi in ugibamo, za kateri prizor gre. Rešimo tudi nalogo o zvoku, v knjižici na strani 12.

scenografija in kostumografija

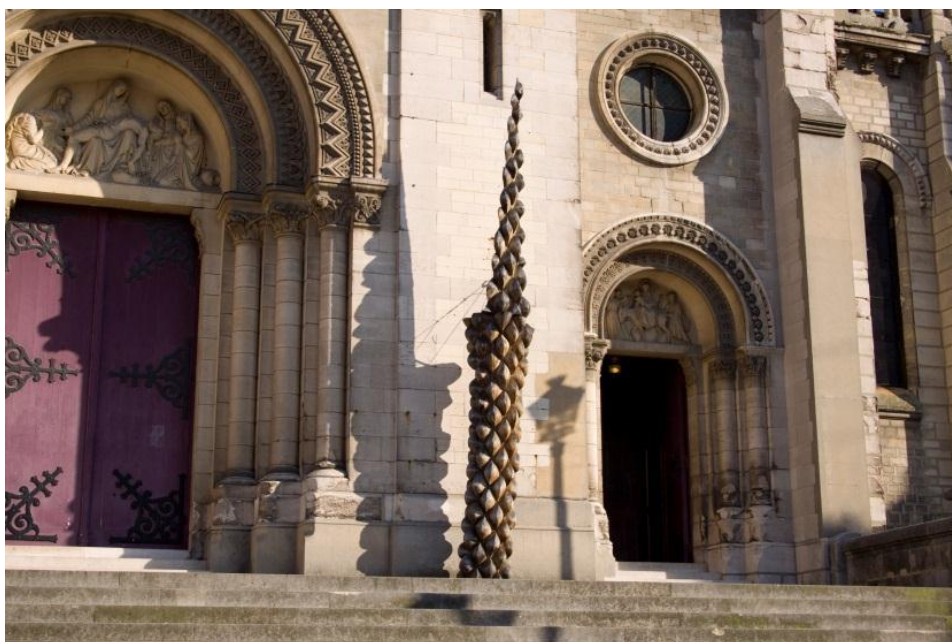
Režiser je premišljeno izbiral barve v obeh filmih. V **Beli grivi** je želel poudariti belino konja, pokrajine in dečka, zato je izbral črno-belo tehniko snemanja. V **Rdečem balonu** so snemali ob temnih zidovih, fasadah hiš, v ozkih ulicah, izrazita je tudi igra svetlobe in sence. Zakaj? Je režiser morda želel poudariti rdečo barvo balona? Zaradi enakega razloga je Pascal oblečen v sive hlače in puli. Naredimo poizkus. Napihnimo dva rdeča balona. Enega naj v rokah drži učenec s pisano majico, drugega pa učenec s sivo, belo ali črno majico. Čigav balon je bolj opazen? Če imamo v razredu učenca z rdečo majico, primerjajmo še to.

Filma sta bila posneta v 50. letih. Je vse videti drugače kot danes? Oblačila? Hiše? Avtobus? Pekarna? Otroci naj doma poiščejo stare družinske fotografije in jih prinesejo v šolo.

Primerjajmo, komu je Pacal bolj podoben. Nam ali našim starim staršem, ko so bili majhni? Kateri predmeti na družinskih fotografijah so smešni? Katera oblačila bi želeli uporabiti danes? Kaj nam je všeč na naših oblačilih? Si lahko predstavljamo Pascala s Spidermanovo majico? Narišimo ga, kot bi nam bil najbolj všeč – v knjižici na strani 8.

Rdeči balon je bil posnet v četrti Belleville v Parizu. Večino hiš, ki jih vidimo v filmu, so zamenjale nove. Nekatere fasade hiš so obnovljene in svetlejše, denimo fasada cerkve Notre Dame de la Croix, v katero vstopi Pascal s svojo babico:

Poiščimo stare fotografije naše šole, pojdimo z njimi pred šolo in primerjajmo videz šole nekoč in danes. Kaj se je spremenilo? Kakšna šola nam je bolj všeč? Zakaj? Kaj ostaja enako, nespremenjeno?

Avtobus, ki ga vidimo v filmu, še danes nosi isto številko in se pelje po isti ulici Ménilmontant. Kakšen pa je bil nekoč javni prevoz v našem kraju? In ulice? So enake? Obiščimo lokalno knjižnico ali muzej in primerjajmo naš kraj nekoč in danes.

zgodbe o prijateljstvu, osamljenosti in domišljiji

Oba kratka filma se globoko dotakneta tako otroškega kot odraslega gledalca, saj govorita o čustvovanju, ki ostane v vsakdanjem pragmatičnem svetu nerazumljeno. Odpirata tematiko otrokove občutljivosti, drugačnosti in osamljenosti, ki ne najde odziva v vsakdanjih, temveč v neobičajnih prijateljstvih zunaj človeške družbe. Ob obeh predstavljenih filmih lahko preberete tudi naslednje leposlovne in poučne knjige s podobno tematiko:

GUILLOT, René: *Bela griva*. Prevedel Janko Moder. Ilustrirala Lidija Osterc. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1983 (zbirka Biseri).

Knjiga je opis prijateljstva med dvanajstletnim dečkom Folcom in divjim, neugnanim žrebcom Belo grivo v močvirjih francoske dežele Camargue. Medtem ko si deček Folco želi ujeti žrebca z nežnostjo, skrbjo in zaupanjem, ga lokalni konjerejci lovijo na krut in brezobziren način,

zgolj zaradi pohlepa in želje po dobičku. Neusmiljeni gospodar se odloči, da bo žrebca, če ne drugače, ujel s požiganjem travnatega območja. A Folco se do konca bori za prijateljevo življenje – za življenje Bele grive; skozi ognjene zublje ga vodi do morja, kjer ju oba, željna svobode in neodvisnosti, zagrnejo valovi.

PEROCI, Ela: *Moj dežnik je lahko balon*. Ilustrirala Marlenka Stupica. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001 (zbirka Cicibanov vrtiljak) (Velike slikanice).

Jelka je pogosto osamljena, saj odrasli njene otroške igre ne podpirajo – še dobro, da ima deklica dežnik, ki je lahko tudi balon. Z njim se lahko dvigne nad domačo hišo in ljubljanske ulice ter pristane na cvetlični gredi sredi parka Tivoli. Šele tu se lahko sreča z vrstniki, s katerimi se doma ne sme igrati, ker ji odrasli tega ne dovolijo. Tu je dežela Klobučarija, kjer je vsakdo lahko to, kar si želi biti, samo pravi klobuk si mora povezniti na glavo. In tu je konec koncev tudi Jelkina izgubljena rdeča žoga, zaradi katere so odrasli tako jezni nanjo. V deželi

Klobučariji Jelka nabere klobuke za vse svoje domače – in z močjo domišljije prežene njihovo jezo in slabo voljo.

RICE, Ben: *Pobby in Dingan*. Prevod Dora Mali. Spremna beseda Jelka Pogačnik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002 (Knjižnica Sinjega galeba; 309).

Zgodba se dogaja med avstralskimi iskalci opalov. Pripoveduje jo Ashmol, starejši brat hudo bolne Kellyanne, ki živi v svojem svetu z namišljenima prijateljema Pobbyjem in Dingan. Zgodba se zaplete, ko Kelyann oznani, da sta njena prijatelja izginila in sta »mogočemrtva«, kar jo pahne v globoko potrtost in še poslabša njeno bolezen. Ashmol, zaskrbljen zaradi sestrinega stanja, stopi na pot iskanja tistega, kar je očem nevidno, in se ob tem dotakne meje med življenjem in smrtjo. Knjiga odpira temo minevanja in soočenja z vprašanji, ki so boleča, a lahko povežejo ljudi v sočutju in medsebojni naklonjenosti.

NÖSTLINGER, Christine: *TV Karel: iz dnevnika Antona M., najdenega pri temeljiti preiskavi stanovanja Ane M. iz Malega Orehka*. Prevedla Tina Mahkota. Ilustracije Jutta Bauer. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996 (zbirka Pisanice).

Dvanajstletni Anton nima pravega prijatelja, razen prijaznega TV Karla; ta mu svetuje in pomaga iz stisk, ki jih doživlja ob postopnem razpadanju družine – njegova mati in oče se namreč dan za dnem prepirata, odtujujeta in njun odnos počasi ugaša v dokončno ločitev. Ampak Anton ima daljinski upravljalnik z modrim gumbom, samo pritisne ga, prijazni striček s TV ekrana pa mu pomaga pri domačih nalogah in mu svetuje, kako naj shaja z odraslimi. Tukaj je še babica, s katero si delita medsebojno naklonjenost, a mu v resnici ne more pomagati, ker velja za duševno zmedeno. V hudi stiski Antonu ne preostane drugega, kot da se skupaj z babico zateče na drugo stran ekrana – k prijatelju TV Karlu.

SVETINA, Peter: *Čudežni prstan*. Ilustriral Damijan Stepančič. Ljubljana: Vodnikova založba (DSKG): KUD Sodobnost International, 2011 (Gugalnica: zbirka najboljših slikanic).

Čudežni prstan je zgodba o osamljenosti operne pevke Ljudmile Krasinc in pravljичnih močeh, ki se domnevno skrivajo v čudežnem prstanu. Čudežnost se udejanji v množičnem teku za

pobeglim prstanom, ki se zakotali po ljubljanskih ulicah. Zabavno stopnjevanje in naraščanje števila tekačev zaradi zasledovanja prstana združuje in poveže prebivalce stare Ljubljane, ki postanejo Ljudmilini novi prijatelji. Slikanica prinaša etično sporočilo o pomenu povezovanja in medsebojni pomoči.

WERSBA, Barbara: *Walter: zgodba o podgani*. Ilustrirala Donna Diamond. Prevedla Sandra Baumgartner-Naylor. – Ljubljana: Sodobnost International, 2012 (zbirka Zvezdogled).

Walter je nenavadna podgana. Nenavadna zato, ker zna brati. Čisto po naključju si najde dom pri gospe Pomeroy, ki je mladinska pisateljica ter živi čudaško in osamljeno življenje v svojem svetu in med svojimi knjigami. Med osamljeno podgano, ki strastno rada bere, in med gospo Pomeroy, ki piše za otroke zato, ker odraslih ne mara preveč, se na Walterjevo pobudo začne izmenjavanje pisem. V njih drug drugemu izpovesta simpatijo – Walter jo goji do pisateljice, ta pa do svojega zavzetega bralca. In to je začetek novega prijateljstva.

LEVETE, Sarah: *Osamljenost in prijateljstvo*. Ilustriral Christopher O'Neill. Prevedel Marijan Čonč. Ljubljana: DZS, 1998 (zbirka Spregovorimo).

Poučna knjiga nam predstavi štiri prijatelje: Enesa, Anico, Jožeta in Evo, ki se pogovarjajo o svojih izkušnjah s prijatelji in prijateljstvom, pa tudi o samoti in osamljenosti, o prijateljskih odnosih in premagovanju težav v medsebojnih odnosih na splošno. Knjigo odlikujejo razumljivo besedilo, nazorne ilustracije, fotografije ter stvarno kazalo.

SANDERS, Pete: *Ljubezen, sovraštvo in druga čustva*. Ilustriral Mike Lacy. Prevedla Simona Leitgeb. Ljubljana: DZS, 1999 (zbirka Spregovorimo).

V zbirki Spregovorimo, ki je namenjena težavam mladih, je izšla tudi knjiga, ki govori o čustvih. Avtorja opozorita mlade na pozitivna in negativna čustva, na njihovo izražanje in razumevanje. Mladim razložita, kako in zakaj čustva vzniknejo in kako jih je mogoče nadzorovati. Pomagata jim odgovoriti na vprašanje, kako ustrezno reševati konfliktno situacije in obvladovati zmedeno čustvovanje, ki je značilno za odraščanje.

HOFFMAN, Mary: *Velika knjiga o čustvih. Ilustracije Ros Asquith. Prevedel Miha Sužnik. Hlebce: Zala, 2013.*

Mlajšim otrokom je namenjena najnovejša poučna slikanica o čustvih. Otrokom pomaga prepoznavati različna čustvena stanja, s tem pa tudi razumeti, kako se počutijo drugi. Odrasli se lahko z otroki ob knjigi pogovorijo o tem, kaj so osamljenost, žalost, jeza, strah, nelagodje, zaskrbljenost, pa tudi sreča, varnost, zadovoljstvo, umirjenost ... S pogovorom ob knjigi se otrok uči razumeti sebe in svoje čustvene odzive na različne zunanje okoliščine.

moj dežnik je lahko balon

Ob ogledu filma **Rdeči balon** priporočamo branje pravljice *Moj dežnik je lahko balon* ter ogled istoimenske lutkovne predstave. V Lutkovnem gledališču Ljubljana si jo lahko ogledate v režiji Jelene Sitar Cvetko. Poznamo pa tudi starejšo različico lutkovne pravljice v režiji Ajde Rooss. Gre za prvi avtorski projekt danes že uveljavljene lutkovne ustvarjalke.

Primerjajmo zgodbi.

Jelka vrže rdečo žogo visoko v zrak, ta pa pade v potok. Njeni bližnji se jezijo zaradi nepazljivosti. Jelka ne more gledati jeznih obrazov, zato se prime za dežnik in poleti v nebo. Kaj pa Pascal? Je bil tik pred poletom v nebo tudi on žalosten? Kaj je izgubil? Balon ali prijatelja? Kakšni so bili otroci okoli njega?

Jelka pristane v čudežni deželi, kjer je vsak postal to, kar je želel, če si je le nadel klobuk. Kaj pa Pascal? Kam je odletel on? Andrej Rozman – Roza je za knjižico napisal kratko zgodbo *Dežela Balonija*. Je morda odletel v takšno deželo? Otroci lahko napišejo svoj domišljjski spis o deželi, kamor je odšel Pascal. Lahko jo tudi narišejo ali oblikujejo njen model.

A ne pozabimo na Folca. Tudi ta se z Belo grivo umakne pred škodljivci – v morje. Kam odide on? Pisatelj René Guillot v romanu *Bela griva* zapiše, da sta odšla v deželo, kjer so »dečki in konji prijatelji«. Kakšna je ta dežela? Preberimo oba zapisa Andreja Rozmana – Roze v knjižici na straneh 4 in 5.

igrajmo se z baloni

Z baloni lahko naredimo vrsto poskusov, ki pomagajo raziskati lastnosti zvoka, zraka, temperature. Dva smo izbrali za knjižico (str. 14 in 15), več pa jih najdete v sledečih knjigah:

- Kornhauser, dr. Aleksandra: **Odpri oči napni možgane**. Ilustracije Božo Kos. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1987 (zbirka Pamet je boljša kot žamet, št. 1). V njej: *Steklenica iz tisoč in ene noči* in *Olimpijada balončkov*.
- Walpole, Brenda in Ferbar, Janez: **Zrak**. Ilustracije Kuo Kang Chen in Peter Bull. Murska Sobota: Pomurska založba, 1990 (zbirka Veselje z znanostjo). V njej: poglavje o toplem zraku: *Raziščimo vroč zrak*, *Ukana z balonom*, *Naredi balon na topli zrak*.
- Press, Hans Jürgen: **Skrivnosti narave, s poskusi do znanja**. Radovljica: Didakta, 1999. V njej: naloga 36 – *Baloni z električnim nabojem*, naloga 37 – *Privlak in odboj*, 45 – *Nenevarna visoka napetost*, 85 – *Lebdeči balonček*, 247 *Vzgon v zraku*.
- Searle – Barnes, Bonita: **Ta čudoviti zrak**. Ilustracije Colin Smithson. Ljubljana: Založništvo Jutro, 1996 (zbirka Spoznavajmo, načrtujemo, preizkušamo). V njej: poglavje 2: *Topel zrak*, poglavje 10 *Leteči stroji – Reaktivni balon*, poglavje 11, *Lebdenje – Splav iz balonov*.
- Ardley, Neil: **Zrak**. Ljubljana: Slovenska knjiga, 1997 (zbirka Spoznavajmo znanost). V njej: *Reaktivni balon*, *Dvigovanje z zrakom*, *Tehtanje zraka*, *Nenavadni baloni*.